

بررسی راهکارهای بلند مدت آموزش الکترونیکی ترکیبی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

ندا صیادی^۱، اشرف السادات حکیم^۱، داریوش رخ افروز^{۱*}

مقاله اصلی

۱- مربی هیات علمی دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران
* اهواز، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور، دانشکده پرستاری و مامایی

تلفن: +۹۸ ۹۱۶۶۰۹۹۹۳۸

Email: Rokhafroz@gmail.com

چکیده:

زمینه و هدف: آموزش فراگیران اگر در سال‌های قبل تنها به وسیله معلمان و مربیان صورت می‌گرفت و کتاب به عنوان اصلی‌ترین منبع اطلاعاتی در امر آموزش محسوب می‌شد امروزه از ابزارها و محیط‌های جدید ارتباطی جهت آموزش استفاده می‌شود لذا پژوهش حاضر با هدف بررسی راهکارهای بلند مدت یادگیری الکترونیکی ترکیبی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشکده پرستاری مامایی اهواز انجام شده است. **روش کار:** در این مطالعه مقطعی توصیفی-تحلیلی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی اهواز (۵۰ نفر) بر اساس نمونه‌گیری تصادفی ساده مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق ساخته بود. داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از آمار توصیفی و تحلیلی در نرم افزار آماری SPSS نسخه ۱۳ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش فوق نشان داد که ۹۵ درصد اعضای هیات علمی به تربیت اساتید حرفه‌ای جهت ارائه درس‌های یادگیری الکترونیکی به عنوان بهترین راهکار بلند مدت اعتقاد داشتند و ۵ درصد راهکار ایجاد انگیزش در اساتید قدیمی‌تر جهت همکاری برای ارائه الکترونیکی درس را به عنوان غیرکاربردی‌ترین راهکار انتخاب کرده بودند. **نتیجه‌گیری:** یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که افزایش کیفیت یادگیری، سهولت دسترسی به حجم بالایی از اطلاعات، کاهش هزینه‌های آموزشی، افزایش کیفیت، دقت و صحت مطالب درسی و ارتقای علمی مدرسان را که از مهمترین دستاوردهای فن‌آوری اطلاعات می‌باشند، می‌توان با استفاده از راهکار مناسب به مرحله اجرا در آورد. **واژگان کلیدی:** راهکار، یادگیری، یادگیری الکترونیکی ترکیبی

مقدمه:

در عصر حاضر آموزش به عنوان حقوق اولیه انسان‌ها، عامل تغییر و پیشرفت اجتماعی شناخته شده است. اگر تا دیروز آموزش تنها به وسیله معلمان و مربیان صورت می گرفت و کتاب به عنوان اصلی ترین منبع اطلاعاتی در امر آموزش محسوب می شد، امروزه از ابزارها و محیط‌های جدید ارتباطی جهت آموزش استفاده می شود. (۱) روش‌های سنتی آموزش دیگر پاسخگوی این حجم عظیم تقاضا برای آموزش نیست. نهضت سوادآموزی الکترونیکی به جای سوادآموزی متعارف به عنوان یک راهکار برای گذر به جامعه اطلاعاتی مطرح شده است، با این تفاوت که اجرای آن به جای بیسوادان جامعه در میان باسوادترین اقشار جامعه است. طبیعی است که نظام آموزشی کشور نخستین مکان اجرای آن خواهد بود. به طور کلی فناوری اطلاعات فرصت‌های جدیدی را برای جوامع مختلف ایجاد کرده است. جوامعی که سریع تر این فرصت‌ها را شناسایی کنند، می‌توانند با جهشی ساختاری عقب ماندگی‌های خود را جبران نمایند. آموزش الکترونیکی می‌تواند بسیاری از معضلات جوامع از جمله نیازهای روز افزون مردم به آموزش، عدم دسترسی به مراکز آموزشی، کمبود امکانات اقتصادی، کمبود مدرسان مجرب و هزینه‌های زیادی را که صرف آموزش می‌شود را برطرف نماید (۲). از سویی دیگر فن آوری اطلاعات و ارتباطات لزوم بازنگری برنامه‌های درسی را نیز دو چندان کرده است (۳). با توجه به اینکه نظام آموزش الکترونیکی دارای محدودیت‌هایی است که از جمله این محدودیت‌ها می‌توان به زمان بر بودن بررسی میزان زیاد پیغام‌های رسیده و ارسال جواب‌ها و همچنین نیازمند بودن به مهارت مدیریت اطلاعات اشاره کرد. به نظر می‌رسد که بهترین روش در این خصوص اجرای آموزش الکترونیکی ترکیبی است که در آن می‌توان به طور همزمان از فواید هر دو روش سنتی و الکترونیکی بهره جست (۴). هر چند برخی از موسسات آموزشی، در سال‌های اخیر، نسبت به ارایه کامل دوره‌های آموزشی به صورت الکترونیک اقدام نموده‌اند، اما هنوز شواهد زیادی در مورد نتایج ارزشیابی این برنامه‌ها منتشر نشده است. با توجه به مزایای عمومی آموزش الکترونیکی و قابلیت‌های ویژه آن در آموزش پزشکی، به نظر می‌رسد ادغام آن در برنامه‌های جاری آموزشی دانشگاه‌ها، به طوری که آموزش متداول به شکل تلفیقی از آموزش سنتی و آموزش الکترونیک ارائه شود، اجتناب‌ناپذیر باشد. این امر، بخصوص در مورد آموزش مداوم جامعه پزشکی، که مخاطبین فراوان و با تنوع گسترده علائق، تجارب، و نیازهای آموزشی دارد، بیشتر محسوس است. اهمیت تغییر در آموزش دانشگاهی، همراه با پر هزینه بودن تهیه زیر ساخت‌های آموزش الکترونیکی به ویژه نرم‌افزارهای لازم، ضرورت رویکرد برنامه‌ای دراز مدت را در ادغام آموزش الکترونیک در نظام آموزش پزشکی کشور، بیش از پیش نشان می‌دهد (۵). بنابراین در این خصوص این سوال مطرح می‌شود که بهترین راهبرد به منظور همگام شدن با سیستم آموزشی جدید چیست؟ در همین راستا و در پاسخ به این سوال محقق بر آن شد که راهکارهای بلند مدت آموزش الکترونیکی ترکیبی را از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور بررسی نماید تا با استفاده از نتایج پژوهش بتوان بهترین راهکار را جهت اجرای برنامه آموزش الکترونیکی در درازمدت در دانشگاه‌ها به اجرا درآورد.

روش کار:

مطالعه حاضر از نوع مقطعی و توصیفی-تحلیلی است. در این تحقیق ۵۰ نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز بر اساس نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب و وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بود، مشتمل بر دو بخش شامل مشخصات دموگرافیک (۴ سوال) و گزاره‌های مربوط به راهکارهای استراتژیک و بلند مدت (۱۹ سوال) که پاسخ سوالات مربوط به راهکارها بر اساس مقیاس سه درجه ای لیکرت: موافقم، تا حدی موافقم و مخالفم طبقه بندی گردیده بود. در سوالات مربوط به راهکارها جمع امتیازات هر سوال ۱۰۰ بود. جهت تعیین اعتبار ابزار از اعتبار محتوا و ساختار استفاده گردید، بدین منظور پس از بررسی متون و منابع کتابخانه ای سوالات طراحی و با ده تن از اعضای هیات علمی مشاوره شد و اصلاحات لازم صورت پذیرفت. جهت تعیین پایایی از روش test - retest استفاده شد، بدین ترتیب که سوالات یک بار به آزمون شوندگان داده شد و دو هفته بعد مجدداً سوالات توسط آزمون شوندگان پاسخ داده شد و سپس با تعیین ضریب همبستگی پایایی آلفای کرونباخ ۰/۹۲ پرسشنامه تأیید شد. داده‌های مطالعه پس از جمع آوری وارد نرم افزار spss نسخه ۱۳ شد و سپس با استفاده از آزمون‌های آماری توصیفی (فراوانی و درصد) و تحلیلی (کای اسکور) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها:

مشخصات فردی اعضای هیئت علمی در جدول شماره ۱ آورده شده است. جدول شماره ۲ نشان دهنده نگرش اعضای هیئت علمی در مورد راهکارهای بلندمدت آموزش الکترونیکی ترکیبی می‌باشد. یافته‌ها نشان داد بین میزان راهکار لزوم تدوین قوانین لازم با دید راهبردی و سابقه (p = ۰/۰۳) و راهکار لزوم همکاری کامل وزارت علوم و مخابرات جهت بسترسازی مناسب مخابراتی دانشگاه و سابقه (p = ۰۲۰) ارتباط معنی داری وجود داشت

جدول ۱- توزیع فراوانی مشخصات فردی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

درصد	تعداد	فراوانی	
		مشخصات فردی	
۸	۴	سن	۲۰-۲۹
			۳۰-۳۹
			۴۰ سال به بالا
۳۶	۱۸	وضعیت تاهل	متاهل
			مجرد
۵۶	۲۸	جنسیت	مرد
			زن
۸۶	۴۳	سابقه تدریس (به سال)	۱-۵
			۵-۱۰
			۱۰-۱۵
			۱۵-۲۰
			۲۰-۲۵
۱۴	۷		۱۳
			۷
۵۲	۲۶		۱۶
			۶
۴۸	۲۴		۸
			۱۲
۲۶	۱۳		۱۴
			۱۶
۱۴	۷		۲۲
			۱۲
۳۲	۱۶		۱۲
			۱۶
۱۲	۶		۱۲
			۱۲
۱۶	۸		۱۶
			۱۶

جدول ۲- توزیع نحوه نگرش اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز نسبت به راهکارهای بلند مدت آموزش الکترونیکی ترکیبی

راهکارها	موافق		تا حدی موافق		مخالف	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
برگزاری آموزش الکترونیکی ترکیبی ابتدا" به صورت نیمه حضوری	۲۴	۴۸	۱۳	۲۶	۴	۸
تدوین استاندارد جهت طرح درس و ارائه دروس یادگیری الکترونیکی	۲۲	۴۴	۲۷	۵۴	۱	۲
طراحی نرم افزارهای جذاب و ایرانی پسند	۱۸	۳۶	۳۰	۶۰	۱	۲
پیماده سازی یادگیری الکترونیکی از مقاطع بالاتر از کارشناسی	۱۹	۳۸	۱۵	۳۰	۷	۱۴
ارائه یادگیری الکترونیکی در ابتدا به صورت مکمل و کمک آموزشی	۲۰	۴۰	۲۳	۴۶	۲	۴
تهیه تجهیزات ارزان قیمت ماهواره ای جهت دسترسی به اینترنت	۲۲	۴۴	۲۵	۵۰	۳	۶
ارائه یادگیری الکترونیک در ابتدا جهت کسب مهارت دانشجویان	۱۸	۳۶	۱۶	۳۲	۵	۱۰

بحث و نتیجه گیری:

و راهکارهای آن با تاکید بر آموزش عالی انجام شد به این نتیجه رسیدند که راهکار بلند مدت تربیت اساتید حرفه ای جهت ارائه دروس یادگیری الکترونیکی را به عنوان بهترین راهکار معرفی کرده اند (۸). که با نتایج مطالعه حاضر متفاوت است و شاید علت این اختلاف تفاوت در امکانات دانشگاه‌هایی بوده که در آن این طرح آموزشی اجرا شده است. در پایان با توجه به راهکارهای ارائه شده توسط اعضای هیئت علمی می توان راهکار تربیت اساتید حرفه ای جهت ارائه در س‌های یادگیری الکترونیکی را به عنوان بهترین راهکار جهت اجرای شیوه آموزش الکترونیکی همراه با شیوه تدریس سنتی پیشنهاد کرد اما چون ارائه هر گونه راهکاری نیاز به بسترسازی مناسب در این زمینه دارد پیشنهاد می شو پژوهش‌های بیشتری در رابطه با ارائه راهکارهای مناسب در کنار راهکار ارائه شده در این پژوهش انجام شود تا بتوان بدین وسیله مجامع آموزشی به ویژه دانشگاه‌ها را در مسیر اجرا و پیاده سازی این شیوه تدریس یاری رساند.

تشکر و قدردانی:

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز به شماره قرارداد ۸۸۳۲۷ - u مورخ ۱۴/۱۰/۸۸ می باشد که مراتب تشکر و قدردانی از مدیریت محترم مرکز EDC و معاونت پژوهشی دانشگاه به جهت حمایت از طرح یاد شده اعلام می شود. همچنین مراتب سپاس صمیمانه از مسئولان ذیربط و کلیه اعضای هیات علمی آن دانشگاه ابراز می گردد.

یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد که ۹۰ درصد اعضای هیئت علمی به تربیت اساتید حرفه ای جهت ارائه در س‌های یادگیری الکترونیکی به عنوان بهترین راهکار بلند مدت اعتقاد داشتند و ۵ درصد راهکار ایجاد انگیزش در اساتید قدیمی تر جهت همکاری برای ارایه الکترونیکی دروس را به عنوان غیرکاربردی ترین راهکار انتخاب کرده بودند همچنین در این خصوص مطالعه ای که توسط ملکی و همکاران با هدف بررسی راهکارهای تدریس آن لاین انجام شد نتایج نشان داد که راهکاری که در آن بر محور بودن یادگیرنده، مبتنی بر مسئله بودن، فرایند محور و انعطاف پذیر بودن باشد تاکید می شد همچنین در این پژوهش بر روی استفاده از گفت و گوها و محاوره‌ها و تلفیق آن‌ها با شیوه تدریس برای ایجاد یادگیری اثر بخش تاکید می شد (۶). که با نتایج پژوهش حاضر همراستا نمی باشد و شاید علت این اختلاف تفاوت در شیوه اجرای آموزش الکترونیکی بوده است که در این مطالعه بیشتر بر روی حضور دانشجو تاکید شده و ارتباط چهره به چهره تاکید شده اما در مطالعه حاضر بر روی نکته فوق کمتر تاکید شده است. در مطالعه دیگری که مرادینی زاده و همکاران با هدف بررسی کاربرد مولفه‌های یادگیری الکترونیکی از دیدگاه اساتید مراکز آموزش عالی استان مرکزی انجام شد نتایج نشان داد که اساتید این مراکز مشارکت در یادگیری الکترونیکی را به عنوان عاملی برای ارتقاء شغلی یکی از عمده ترین مشوق‌ها ذکر کرده و همچنین توسعه حرفه ای اساتید را یکی از مشوق‌های عمده به کارگیری آموزش الکترونیکی بیان کرده اند (۷). که با نتایج مطالعه حاضر یکسان است. همچنین در مطالعه دیگری که فیضی و همکاران با هدف بررسی یادگیری الکترونیکی، مسائل

References:

1. Zolfaghari M, Sarmadi MR, Negarandeh R, Zandi B, Ahmadi F. Satisfaction of students and teachers of nursing using a combination of e-learning system. *Iranian Journal of Nursing Research*. 2008-2009; 3 (10-11): 95-105. Persian.
2. Farhadi R. E-learning: a new paradigm in the age of information. *Journal of Information Science*. 2005; 21(1) : 49-66. Persian.
3. Arasteh HR, Role of Higher Education in vision of Development. *Journal of Rahyaft*. 2003; 31: 33 – 42. Persian.
4. Mohamadkhani M. Blended learning. *Monthly Magazine of Tadbir [serial online]* 2006; 17 (172). Available from: <http://www.mbaforum.ir/archive/index.php?t-1856.html>. Persian.
5. Zandi S, Abedi D, Changiz T, Yosefi A, Yamani N, Kabiri P. Electronic learning as a New Educational Technology and its Integration in Medical Education Curricula. 2004; 4(1) :61-70 Persian.
6. Maleki M, Velayati A. Strategy of teaching online. *Horizons of Development of Medical Sciences Education*. 2010; 3 (5): 6-10. Persian.
7. Moradinezhad A, Tajabadi R, Ranjbar A. Application of e-learning components from the attitude of teachers of higher education in Central Province. *Horizons of Development of Medical Sciences Education*. 2010; 3 (5): 34-38. Persian.
- 8- Feyzi K, Rahmani M. Electronic learning in Iran, problems and solutions with emphasis on higher education. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*. 2004; 10 (3): 99-120. Persian.